

Y generáció

Az Országos Tini Könyvtári napok keretében a miskolci II. Rákóczi Ferenc Könyvtár (amely szlogenje szerint „több, mint könyv-tár”) *Olvasnak még a fiatalok?* címmel szervezett konferenciát. Az egyik legérdekfeszítőbb előadás az Y generációról szólt.

TARI ANNAMÁRIA, az előadó pszichoterapeuta, pszichoanalitikus kandidátus, számos kamasz-pszichológia témájú média-megjelenés szereplője, az *Intim szféra* és a *Sejtem...* című könyvek, tévé-elemző tanulmányok szerzője. A konferencia után ültünk le beszélgetni.

– *Mesterséged szerint felnőttek pszichoterápiájával foglalkozol. Miért érdekel mégis ennyire a kamaszok világa?*

– Nagyon izgat a fogyasztói társadalom kialakulásának és működésének megértése. Gyerekekkel ugyan nem foglalkozom, de nagyon sok fiatal felnőtt, fiatal szülő terápiájában fontos kérdés a kommunikációhiány szülő és gyermeke között. Egyre több olyan szülői panaszt lehet hallani, hogy a könyvespolc árnyékában felnőtt mama nem tud mit kezdeni a most 9 éves gyerekével, aki az istennek nem akar olvasni. Pedig a gyerek azt látja, hogy a szülői olvasnak. Kiskorában fölolvastak neki, és volt esti mese, és minden volt, és ő mégsem akar olvasni. Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy a világ fordult egyet, és jobb, ha ezt komolyan vesszük és úgy figyeljük, mint egy szükségszerű fejlődés-szakaszt.

Egyre többször merül fel, hogy mennyire nem megy a gyerekeknek az a fajta feladattűrés, ami még tíz évvel ezelőtt természetes elvárás volt az iskolás korosztállyal szemben. Ezt az elvárási igényt nyugodtan lejjebb szállíthatjuk, mert ma már egy felnőtt ember sem képes 15 percnél tovább figyelni –, mert erre szocializálta a tévé. A filmeket is megszakítják 12-13 percenként a reklámok.

19 éve, a rendszerváltás óta követhető a fogyasztói társadalom kialakulásának folyamata Magyarországon. Itt most olyan kiskamaszok szaladgálnak, akik már ebben szocializálódtak. Nekik az a természetes, hogy nincs egyben másfél óra, esetleg csak a moziban, oda viszont már nem is szokás menni, mert túl drága. És különben is, inkább divat filmet letölteni a netről. Egy tízéves is simán le tud szedni egy filmet, nem kell különösebb nyelvtudás sem. Gyakorlatilag ők már tökéletes felhasználók, ami a számítógépet és különböző programnyelveket illeti. Ők már egy megváltozott sebességű és munkamódú életformában léteznek. Ez olyan szo-

érzékeny pont

cializáció, olyan imprinting, amit még Konrad Lorenz írt le, hogy az alapszintű skillek és minták meghatározók – és amilyen a világ, olyanok lesznek benne a gyerekek is.

– *Mit is jelent az Y generáció kifejezés? A konferencia résztvevői közül senki sem tudta.*

– Amíg a felnőttek egy része óvatosan közelít az újabb és újabb számítógépes programokhoz és minden szabályt betart, addig a '82 után születettek – mert róluk beszélünk, ők az Y generáció –, már belenőttek a számítógépes programok felhasználási stádiumába. Akik 82 óta születtek (és ebben benne vannak a mai 25-26 évesek is) már munkavállalók. De a legtöbb figyelmet érdemlő sáv mégiscsak a kiskamasz és kamasz korosztály.

A fiatal felnőttek már valamennyire kialakult személyiséggel rendelkeznek, amit a kora 90-es évek, a 80-as évek határoztak meg. Akinek a 90-es évek végére, 2000-es évek elejére esett az első hat éve, az másképpen eszmélt a világra. Már nem egyforma a két életút vagy a két gyerek. Ők tényleg más-más nemzedék.

A fiatal felnőtteket külön személyiség jellemzőkkel írja például le a marketing piac, ők azok, akikre a munkaadóknak külön figyelni kell, mert nem igazíthatók hozzájuk a régi elvárások. A szüleik még nyugodtan beszoríthatók voltak azokba

a szorongásos tartalmú skatulyákba, de ők öntudatos munkavállalók, akiknek ha nem tetszik valami, akkor odébbállnak nagyon hamar. Könnyen előidézhető a köreikben egy óriási fluktuáció, mert ha nem kapják azt, amit szeretnének, akkor minden különösebb érzelmi kötődés nélkül és érzelmi trauma nélkül tovább állnak, megnézik, hogy hol jobb nekik. Eszük ágában nincs úgy élni, mint a szüleiknek, azon kívül eszük ágában sincs a munkájuknak vagy a munkahelyüknek beáldozni a saját életüket. Ami jó és pozitív dolog – lenne, ha emellett azt látnánk, hogy boldogok.

De ezt a fajta öntudatos érdek-

védő magatartást a nárcisztikus érzelmek teszik lehetővé. Ami a szociális részét illeti az életnek ők sokszor hidegek és kemények, mert úgy tudják a státusukat védeni, hogy közben kíméletlenek másokkal szemben.

Az utánuk következő tinédzser-kamasz korosztály nehéz helyzetben van, mert ők ebben nőnek fel, ők a fiatal felnőtteknél is jobban tudják már, hogy ott liheg a nyomukban a következő generáció.

A 24-26 éves sokkal nyugtalanabb, mint 20 éves vagy a 28. A 28 nem fél annyira, mint amennyire a 24-26 éves szorong, hogy az életkorban mögötte lévő el fogja venni tőle azt, amije neki van. Mert az élet szakmai csúcsa kb. 28-26 évre tehető, utána már csak lefele van. Ha józan értékrendben vizsgáljuk, ez egy teljesen drámai és szürreálisnak tűnő számítás. De ha megnézzük a fejedések hirdetéseit, akkor azt látjuk, hogy 30 fölött már mindenki értékcsökkent. Teljesen mindegy, hogy társkereső vagy fejedés honlapot olvasunk, mintha már nem lehetne 30 után felmutatni olyat, ami igazán értékessé tesz valakit. 40 fölött már nincs is senki... Tehát nem mondhatnánk, hogy a szaktudás, a bölcsesség, a tapasztalat presztízst nyújtana, méltóságot vagy tiszteletet követelő pozíciót jelentene. Így aztán a mai 24-26 éves ideges és feszült, ugyanígy a 24-22, mert úgy érzi, hogy egy farkasfalka lohol mögötte, hogy kilökje őt a helyéről.

A mai tinédzser, nehéz helyzetben van, mert el kellene döntenie, hogy mit válasszon, miként éljen. A legnehezebb helyzetben azonban a kiskamaszok vannak, akik sokkal érettebbek a koruknál, mindezt látják – és nyilván nem nagyon tetszik nekik a látvány. Egy pénzhajszoló, felőrlődött társadalmat látnak, eléggé boldogtalan emberekkel, elkapkodott, elhamarkodott párkapcsolatokkal, a szüleik boldogtalan házasságával, a napi 12 órás munkával – és ez olyan kép, ami nem túl vonzó. Sajátos paradoxon, hogy a Youtube nemzedékbe tartozó gyerekek 5, de lehet, hogy már 4 éves kortól a képernyő előtt ülnek. Ma már nem ritka, hogy a szülők mindenkinek a nyugalmáért, a 3-4 éves gyerek szobájába vesznek egy televíziót, hogy hadd kapcsolgassa. Ami fejlődés-lélektanilag nagyon elhibázott lépés, anyai kötődés szempontjából még inkább az, mert ebben az időszakban egy anyának még ott kellene ülni a gyermeke mellett, mesélni neki, keretezni az időt és megszabni a szabályokat, hogy az élet egy megnyugtató dolog legyen. Nem kellene hagyni egy négyévest, hogy a

...Youtube
nemzedék...

Emo Girl

Az emo lány messziről felismerhető. Akárcsak a többi emo, ő is feltűnő stílussal rendelkezik. Nem pusztán külsőleg, de zeneileg is az emo bandákat isteníti. Mint a legtöbb emonál, az emo lánynál is elmaradhatatlan a piercing: főleg az ajak piercing. A jellegzetesen lenyalt sötét haj világosabb tincsekkel szintén gyakori. A feszülős fekete felső itt is elmaradhatatlan kellék és jellemző mellé az oldschool melegítő is. Ezek után nem is mondható meglepőnek a feszülős – szintén fekete – nadrág sem, amit nem is egy, hanem általában egyből két övvel díszítenek, nem is beszélve a láncokról és az övtáskáról, amiről kitűzők köszönnek vissza, ezzel is tükrözve viselőjének nem mindennapi stílusát. A cipőről annyit, hogy szintén alapvető a tornacipő többféle színben és legtöbbször kockás mintában. Öltözködésük mellett érzélemlátásuk is jellegzetes. Nem szégyellik kimutatni szomorúságukat, kiábrándultságukat. A kedvenc zenéjük hallgatása mellett szívesen lógnak más emókkal.

(<http://emo.emo-life.hu>)

maga tétova módján kialakítson valami *nem-rendszer*t... De hát az a helyzet, hogy a szülők nagy többsége egyre inkább kapaszkodik az információs kultúrának az eszközeibe – és várja, hogy történjék valami. És ami ebből következik, az nyilvánvalóan nem a legjobb dolog. Hogy a két legrosszabb végletet mondjam: vagy egy érzelmileg összetört kiskamaszt lát majd a szülő, aki nem találja a helyét, rettenetesen szorong és nem mer kimenni az utcára sem, éjjel-nappal a gépe előtt ül, a barátaival is csak csetel – vagy pedig lesz ennek a szóban forgó szülőnek egy rémségesen beképzelt, öntelt, nagyszájú, hideg, kemény, őt sem szerető gyereke, aki hozza mindazt, amit kapott, vagyis a semmit. Rá sem figyeltek, akkor ő miért figyeljen...

Nyilván ez a két véglet jelenik meg majd az Y generációban, miközben ők azok a gyerekek, akikről egy kicsit értő felnőtt azt mondja, hogy magukra hagyták őket. Ott bolyonganak az interneten 10 éve, a felnőtt nem figyel rájuk, azt csinálnak, amit akarnak. És ez egy gyerek számára nagyon ijesztő. Néha el szoktam mondani felnőtt pszichoterápiában egyik-másik szülőnek, hogy ne érezze magát jó fejnek,

amikor szabályok nélküli életet biztosít a gyerekének, mert ezzel okozza a legnagyobb bajt. Egy gyereknek semmi nem ijesztőbb, mint látni, hogy a szülője képtelen arra, hogy kontrollálja az életet. Akkor nagyon nagy baj van. Ha a felnőttnek nincs hatalma és nincs tekintélye, akkor a világban bármi megtörténhet. A gyereknek sokkal jobb, ha biztonságot nyújtanak neki, a felnőttek szabta korlátok, hogy úgy mondjam a felnőttek „lécei”.

– *Tíz évvel ezelőtt nem véletlenül indítottuk a Fordulópontot tematikus számmal, amelynek az volt a címe: Tévé előtt védtelenül?... Egyértelműen rajzolódik ki az az ív, amelyet a cseperedő gyermek személyiségfejlődése követ. Túl sok tévé, túl sok számítógép, kevés olvasás, sok egyedüllét, kevés csapatjáték, túl sok magány, szorongás, sok agresszivitás... Nagyon érdeklésztően írtad le az Y generációs kiskamaszokhoz tartozó emósok személyiségének külső jegyeit.*

– Az Y generáción belül az emósok – az angol emotion szóból képződött ez a betűszó – lényegében tünetjelző kis csoportot alkotnak. Ők gyakorlatilag a depressziót, a kilátástalanságot, szuicid gondolatokat, és a mélységes mély boldogtalanság perspektíváját hozzák. Kulturális szignáljaikban, külső kinézetükben teljesen azt szimbolizálva amit gondolnak a világról. Hihetetlen erős smink, fiúknak-lányoknak egyaránt, pont olyan mint a japán rajzfilmekben a Manga-figurák, nagyon erősen feketén satírozott szemek, gyönyörű porcelánra festett arc, nagyon-nagyon erős make-up, félszembe fésült haj, ami miatt csak egy szemmel lehet látni a világot, és az ideológia az, hogy bőven elég egy szemmel nézni ezt a világot, ennyit érdemel, többet nem. A ruhák általában sajátos divatszokásnak megfelelően: szűk csőfarmer, tapadós trikó és általában valamilyen farmer dzseki, hihetetlenül sok kiegészítő, hajpánt, csuklópánt, csuklódísz, öv, szemüveg, fülbevaló és főleg piercing, ajak-piercingből lehetőleg kettő az alsó ajkon, ami denevér-fogat, vámpír-fogat mintáz, vérszívó megjelenést kölcsönöz a tulajdonosának; de a nyelv-piercing is divatos. Ezen felül természetesen a legmeghatározóbb divatmárkát kell felvenni, amiből látjuk, hogy a fogyasztói társadalomban élünk, amely megszabja, hogy milyen cipőt, milyen nadrágot kell hordani.

Az emo világljelenség, és azért olyan fontos, hogy megértsük: világszerte gond van a kiskamaszok lelkével. Ha nagyon egyszerűen akarok fogalmazni, akkor azt mondom, hogy boldogtalanok, de nem csak arról van szó, hogy sírdogálnak, szomorú zenét hallgatnak, és sajnálják magukat, hanem inkább arról, hogy nincs meg a gyermekkoruk. A szüleik még emlékeznek, mit jelent úgy boldognak lenni, olyanfajta szabadságban élni, ahogyan egy kiskamasznak ez kijár. Ma kiskamasznak lenni azt jelenti, hogy eléje

Emo Boy

Az emo fiúk azok, akik általában „soha nem hallottál róla” bandákat hallgatnak és igényesebben öltözködnek jó pár lánynál. Az emo boyoknak általában ajakpiercingjük van és kedvelt a kihúzott szem is. Az összképhez elmaradhatatlan a sötét oldalra nyalt haj, ami takarja az egyik szemet. Az emo fiúk haját többnyire egy kendő is kiegészíti, ami legtöbbször halálfejes. A megjelenéshez hozzátartozik még a szűk póló, esetleg egy pár tetkó és persze a feketére festett köröm is. A szűk póló mellé jár még egy szűk nadrág is, amit a biztonság kedvéért egy szegeccses öv tart meg feltűnő övcsattal, ami szintén halálfejes mintázatú legtöbbször. Viseletükhöz hozzájárul a jó esetben Converse vagy más egyéb tornacipő. A tévhitell ellentétben nem minden emo fiú sír a sarokban és vagdossa az ereit.

(<http://emo.emo-life.hu>)

emelnek egy hatalmas elvárás-hegyet. Még mielőtt azt gondolnánk, hogy emós csak a lumpen réteg gyerekeiből lesz, azt kell mondanom, hogy itt is a Gauss-görbe érvényesül: a nagyon gazdag és nagyon szegény szülők egyaránt szembetalálkozhatnak ezzel a jelenséggel, pontosan annak függvényében, hogy milyen elvárásaik vannak a gyerekeikkel szemben. Az a szülő, aki elvárja, hogy a gyereke ugyanannyit vagy valamivel többet teljesítsen, mint ő (aki felnőtt munkavállalóként dolgozik), az hibázik. Az sem ritka, hogy egy 8-10-11 éves gyerek az elfoglaltság heti óraszámát tekintve többet teljesít, mint a szülei, akik mondjuk egy multi cég alkalmazottai. Mert a gyereket még 3 helyre beíratják, meg még sportolni is eljár, meg még van azért egy-egy különóra stb. Gyakorlatilag a gyerekek hihetetlen kizsákmányolása zajlik – vagy ennek a totális ellentéte, ami a magyar falvakban elég gyakori: az egykor-fél kettőkor véget érő tanítás után a nagy semmit, az űrt kell valahogy kitölteni.

Marad az, hogy sorstárs közösségként formálódhatnak ezek az emós csoportok, cseten vagyis hálózaton, ami egyfajta identifikációs lehetőséget is biztosít. Veszélyes dolog, hogy ha az identifikáció az internet segítségével történik. A személyiségfejlődés során a kiskamasz eljut abba az érettségi stádiumba, amikor az őt körülvevő felnőtt világban (a tanárok, családtagok, a szülők között) körvonalazódik a saját identitása. Körvonalazódik, hogy ki ő, mit szeretne. De egy ötödikes gyerektől elvárni, hogy pontosan tudja, mit szeretne dolgozni, amikor felnőtt, az egy elképesztő szürrealitás.

A hagyományos, verbális kommunikáció annyira lecsökkent az utóbbi 10-15 évben, hogy az identifikációnak a kialakulása nem annyira a családban történik meg, hanem inkább az interneten, virtuális módon. Kialakul erre egy grafikus nyelvezet, egy új kommunikációs nyelv, amit a felnőttek már nem is értenek. De nagyon szűk lehetőség arra, hogy egy gyerek meg-

tanulja kifejezni magát. Ezért próbálnak képileg megjeleníteni érzelmet-utánzó, vagy az érzelmeket kifejező ikonokat (mosolyog, kacsint, ordít, sír stb.) – de mégiscsak arról van szó, hogy az identifikációnak nem az összes kommunikációs csatornáit használja a gyerek, hanem kizárólag egy nonverbálisat, annak is egy szűkítettebb fajtáját. Ráadásul úgy, hogy büntetlenül tudja magát bárki klónozni, szankció nélkül állíthat magáról bármit, és a konfliktus-helyzetekből akkor pattan ki egy klikkel, amikor kedve tartja. Csak két dolgot nem fog megtanulni, ami az életben mindig fontos lesz: megállni a helyét olyan szituációban, amelyben konfliktus van, és felvállalni saját magát olyanak, amilyen ő valójában. E két dolog mellett süvítve siklunk el az utóbbi 15 évben... Mintha nem lenne fontos. Pedig némely internet-kutató figyelmeztet, hogy vannak veszélyei az interneten történő identifikálódásnak, amely a kiskamasz korosztályt jellemzi, oda kellene figyelni – és mégsem történik semmi. Márpedig az internetnek épp az a lényege, hogy nincs gát, nincs szabály, nincs korlát, nincs tilalom – nincs semmi. És ha nincsen szabályozás, akkor bármi megtörténhet.

Amerikában rájöttek úgy 15 éve, hogy az érzelmi intelligencia talán még fontosabb is, mint az az intelligencia hányados, amit mérni szoktunk. Mert az érzelmi intelligencia teszi lehetővé, hogy valaki hatékonyan tudjon viszonyulni saját életéhez. Érzelmi intelligenciát azonban csak kifejezetten élő szituációkban lehet kialakítani és fejleszteni, ezek általában csoport-helyzetek. Ezért Amerikában már nincs osztályfőnöki óra, hanem szabad interakciós csoportfoglalkozások vannak, mert a gyereket meg kell tanítani beszélgetni, önmagát feltalálni csoportban, szituációkban, önmaga érzelmeit, viselkedését valahogy kódolni és nevén nevezni, a másikat is dekódolni. Így fejleszthető az empátia, így tudunk majd egymásra figyelni. Ezzel ellentétben nálunk azt látjuk, hogy semmiféle beszélgetés nincs, van viszont a csetelés és egy csomó hálózaton belüli kommunikációs forma, ami a technikai fejlettségét tekintve nagyon megfelel a 2008-as év szintjének, és üdvözíteni kell, hogy „hurrá, a gyerek nagyon up-to-date ezekben a dolgokban”... Ugyanakkor ami a kicsit már le-sajnálta emberi tulajdonságokat, értékeket illeti, nagyon komoly handycap-je lesz, mert egy ösztönösen empatikusabb, érzékenyebb valaki bármikor lekörözi majd. Hiszen tudjuk: nem az a lényeg, hogy ki mennyit tud valójában, hanem ki hogyan tudja eladni magát a fogyaszt-

érzékeny pont

tói társadalomban. Ez a következtetés a magánéletre is érvényes – és valószínűleg az a tét, hogy tudnak-e majd boldogok lenni vagy sem.

– Milyenek az Y generáció perspektívái a családalapítás, a párkapcsolatok terén? Ők lesznek a szinglik?

– Egy részük: igen, ők lesznek a szinglik. Nagyon tudatosak, nagyon okosak, nagyon jól képzettek a maguk területén. Komoly felhasználók, több csatornán fogyasztanak egy időben – de felületesek. Ez a felületeség azt jelenti, hogy elmélyült kapcsolataik alig vannak.

Őket nem zavarják az érdek-kapcsolatok, mert ehhez vannak hozzászokva, hogy az élet érdek-kapcsolatokból áll.

Ahol a folyószámla-egyenleg az úr, ott ez határoz meg majdnem mindent. Az emberi célok nagy részét fölülírja a pénz utáni hajsza – lényegében ezt láttuk az utóbbi 10-15 évben. Ez nem jó hír, és az sem látszik, hogy az elkövetkezendő 50-70 évben más irányt vennének a dolgok.

A mostani 26-28 évesek között többeknek romantikus képzeitek vannak arról, hogy egy kapcsolatnak milyennek kellene lennie, de mintha egy szappanoperát mesélnének, a vágyfantáziák tiszta szerelemről, őszinteségről, becsületről szólnak... Ez egy szabályos fantázia, aminek már sokszor nincs kapcsolata a realitással.

– Nem okulhattunk volna az előttünk fogyasztói társadalmakká vált országok példáján?

– Értelmi eszközeinkkel felzárkóztunk, de érzelmi eszközökkel nem rendelkezünk. Vannak helyek, ahol már 500 éve nyírják a pázsitot – és ezt az 500 évet nem lehet megspórolni. Az érzelmi felkészülés és rákészülés sokkal komolyabb művelet, mint gondolnánk. Az elmúlt 18 év erre túl kevés volt. Jelen pillanatban egy kiskorúsított társadalom látszik, konzumidiótaként tartott – és ekként is viselkedő – csoportokkal. Tudatos fogyasztó magatartás, tudatos állampolgári magatartás, tudatos én-védelem nincs, mert az emberek nagyon korán elkezdnek szorongani.

Addig nem mondhatjuk, hogy valaki érett, felnőtt személyiség, amíg nem képes tudatosítani magában, hogy pontosan az az egy darab élete van, ami van. Nem lehet, mint a Tom és Jerryben, jelentkezni három másik életért, mert bocsnak eltoltam... Bizonyos helyzetekben – többnyire kórházi ágyak szélén – rádöbbenünk erre. A személyiség hatékonysága azt jelenti, hogy az ember megtalálja a maga helyét. Úgy tűnik, hogy ebben a hatékony személyiségfejlődésben kiszolgáltatottan magára hagyja ma-napság a gyerekeket a mi társadalmunk.

Lejegyezte: Szávai Ilona